

som innen SS organisasjonen hadde med visse nordiske spørsmål å gjøre.

Den nå avdøde Bent Holten har både til Hartel og tidligere stadsarkivar Flemming Dahl for talt, at han gjennom sine tyske forbindelser har fått opplysninger om en forhåndsavtale mellom Danmark og Tyskland — hvilket skulle ha funnet sted før 9. april.

Dr. Redweg, som også tilhørte ekspertene om nordiske spørsmål, har til lensgreve Schimmelmann uttalt, at den 9. april var et på forhånd avtalt spill.

Sehested gjengir også en rede gjørelse av den danske SS mann Elo Simonsen — hvorav vi gjengir følgende:

«Innen jeg tiltrådte min tjeneste i København, tjenestegjorde jeg i tre måneder i SS Hauptamt i Berlin. Her lærte jeg å kjenne hovedstormleder Fritz Bengelsdorf.

Under våre samtaler fortalte jeg at jeg var fra Danmark og derved kom også okkupasjonen og de daværende ministres stilling til denne hendelse på tale. Da det daværende utenriksministeriums holdning har en avgjørende betydning for dette spørsmål, skal jeg redegjøre for mine samtaler med Fritz Bengelsdorf samt standardlederne Grothmann og dr. Jacobsen, hvilket begge bekreftet Bengelsdorfs framstilling. Bengelsdorf er forøvrig i live, og kan på hvert punkt bekrefte riktigheten av min framstilling.

Bengelsdorf fortalte meg, at han omlag tre uker før okkupasjonen sammen med 6 eller 7 andre generalstabsoffiserer ble kalt til Rostock. Her fikk de i oppdrag å forberede innmarsjen i Danmark, og på kort tid bestemme hvilke veier som skulle brukes av de tyske okkupasjonstropper. Fra den danske side hadde man fått løfte om at noen motstand ikke skulle gjøres ved innmarsjen.

Da jeg visste at de nærmere omstendigheter ved okkupasjonen hadde framkalt atskillig meningsforskjell i Danmark var jeg interessert å komme til klarhet over de autentiske forhold, bl. a. om man fra dansk side virkelig var underrettet om og forberedt på den tyske okkupasjonen. På mitt spørsmål om dette svarte Bengelsdorf, at på dette punkt kunne det ikke være noen som helst tvil. Han bekreftet dette

het og ble gjennomført ved lynangrep og dels ved at en fikk garantier for fullkommen passivitet fra den danske regjeringsside.

At den dansk-tyske avtale hadde avgjørende betydning for Tysklands besettelse av Norge — framgår tydelig av følgende avsnitt i en artikkel av major Macher i «Militärwochenblatt» nr. 45 1940:

«Allerede den 9. april kjørte de første forsterkninger til Norge på veier og jernbaner gjennom Danmark. Under de følgende dagene og ukene, da undervannsbåter jagde i Kattegatt og da det ble kjempet i Midt-Norge og ved Narvik, så man Danmarks store betydning for alle deler av forsvaret under det norske felttoget til dets seiersrike avslutning.»

matte orienteringgjøres. Og da det nasjonalsosialistiske parti satte i gang en propagandakampanje om hendelsene 9. april, fikk den tyske minister telegram fra von Ribbentrop, daterert den 10. november 1940, at propagandaen skulle stoppes «da den skadet Tysklands interesser».

«Når regjeringen i 1940 unnagikk å bli trukket til ansvar for hendelsene den 9. april, berodde dette på at tyskerne direkte forbød avisene å offentliggjøre de faktiske forhold omkring landets okkupasjon, skriver Sehested.

Hva er så årsaken til Stauning og hans regjeringens handlemåte?

For det første slår Sehested fast, at Stauning var sterkt tyskvennlig, og for det annet regnet han med en tysk seir. Sehested kommer så med denne ik-

Vi gjengir til slutt et avsnitt av innledningen i Sehesteds bok:

«Det virker som om de menn,

som i dag sitter til doms over politiske fanger i Danmark, selv har glemt sin egen fortid. Hvem har skylden for at Danmark den 9. april ble okkupert uten motstand? Er det ikke de politiske partier som avrustet Danmark? Er det ikke de partier som utleverte København til tyskerne, og som under okkupasjonens første år oppfordret til samarbeide med tyskerne, lovpriste deres store seire og oppfordret Danmark til å innta sin plass i Det Nye Europa under Hitlers ledelse?

Gjennom vårt politiske system har vi alle vår andel i ansvaret for det som skjedde. Å stryke en strek over det som er gjort kunne være en rimelig løsning.

Vi senere som «lagmann» har dømt de entreprenørene som fulgte hans eget råd fra våren 1940 og tok arbeid frivillig?

Men istoden har man funnet å kunne utpeke noen tusen personer, som man kaller landsforrædere, og derved søker man å bortlede folkets oppmerksomhet fra de politikere som førte Danmark inn i samarbeidspolitikken. Fengslene ble imidlertid ikke det man ventet. Man gjorde den feil at man arresterte en for stor del av Danmarks befolkning.

Vi som før stod splittet, har funnet hverandre. En felles skjebne og en felles urett har ført til samling. I fengslene er det oppstått et kameratskap og en gjensidig respekt som kommer til å vare livet ut.»

Litt omkrevet ville Sehesteds ord passe på de forhold om og så er rådende i Norge i dag.

tiden arbeider best for disse siste, mens Nemesis går de andre imot.

Toralf Fanebust.

E. s.

Jeg hører «Dagbladet» holdt på å få hjertefeil da det nye Kristiansunds-bladet «8. Mai» så dagens lys uten at den fungerende riksadvokaten ville gripe inn som seg hør og bør i ethvert ens rettet folkedemokrati.

Bladet viser seg å være spekket med kritikk over rettsoppgjøret og dets menn, og riksadvokaten skal ha svart at det er ikke noe å bry seg om — vi kjenner til det!

«Og det skal være visst, vi er etter hvert nokså mange som kjenner til litt av hvert. Men for samfunnets mentale sundhets skyld, er det nødvendig at hele folket holdes underrettet om hvilke tillitsmenn vi for tiden skatter til.

D. s.

Kadaver disiplin

Av Sondre Sand

En diplomat fra Mellom-Europa har fortalt meg at han var til stede da sjefen for en tysk fangeleir var stilt for retten. Sjefen var anklaget for å ha latt drepe hundretusener av fanger. Da han ble spurt hvorfor, svarte han bare: ordre. Rettens formann spurte ham tilslutt: Dersom De fikk ordre om å drepe Deres egen mor, hva ville De så gjøre? Han svarte: Jeg ville beklage ordren. Men disiplinen forlanger at man ikke tar standpunkt til om ordren er riktig. En ordre må alltid lystres. Jeg ville lystre ordren da også.

På norsk har vi et godt ord for denne form for disiplin. Vi kaller det kadaver disiplin.

Den øverste myndighet i et folk er i virkeligheten lovene. Vi kan sammenligne lovene med ordre fra høyeste hold. Og vi har visse organer som skal påse at disse ordre lystres.

Lovene er ikke naturlover. De er ikke ufeilbarlige. De er menneskeverk. Skal de være riktige, må de i sitt grunnsyn stemme med det rettsinstinkt som ligger nedlagt i ethvert fritt ufor dervet menneske. Og lovene må ikke bli affektbetonet, de må ikke lages under innflytelse av en opprevet stemningsbølge i en kri-

setid. Vår konstitusjon har villet hindre det. Derfor har den regler som må følges for at en lov skal bli gyldig.

Disse regler ble ikke fulgt da «landssvikloven» ble satt ut i livet. Vår fremste rettslærde, prof. Jon Skeie, har gjort rede for det. Han har også vist at den står i strid med våre hevdvunne rettsprinsipper. Og Justisnemnda i Stortinget har sagt at det hadde vært bedre om denne loven ikke hadde sett dagens lys.

Så skal juristene bruke loven, dømmen etter den. Hvilket standpunkt skal de da ta? Skal de, som sjefen i fangeleiren, si: Det er ikke min sak å ta standpunkt til om loven er riktig. Jeg skal bare sørge for at loven følges. Eller skal juristene si: Skal jeg dømmen etter en lov må mitt rettsinstinkt si meg at loven er riktig. En lov som åpenbart står i strid med det jeg finner er rett, vil jeg ikke ha noe med.

Den kjente industrimann og jurist, direktør Lorentz Vogt, har gjort rede for hvor forskjellig danske og norske jurister har reagert overfor «rettsoppgjøret» og dets «lov», (Tønsberg Blad, 24. juli 1948).

I Danmark som i Norge ville riksadvokaten «uten all beskje-

denhet» belære domstolene om hvordan de skulle dømmen. Almenheten fikk også der av en ensrettet presse beskjed om hva den burde tenke, føle, forstå — og hva den ikke burde forstå.

Men i Danmark grep den ansette formann i sakførerforeningen inn i en artikkel (1. desember 1945) hveder han meget kraftig at man må ikke gå fram etter stemningen da «strafferetts-tillegget» ble vedtatt, men etter hevdvunne danske rettsprinsipper. «Det straffes i langt videre omfang enn forsvarlig Det må tas hensyn til forholdene da den påtalte handling ble foretatt man har gått altfor vidt med å innføre relativt uskyldige forhold under det straffbare område. Man må innskrenke straffefølgingen til grovere forhold.»

Den myndige artikkel ga den moralske støtte juristene trengte for å holde opprettsinstinkt rimelighetens grense. I Danmark er 14 000 straffedømte. Det vil Norges folkemengde vil tallet bli 11 500.

Hvordan opptrådte så formannen i den norske sakførerforening? Sikk morsen for riktige danske. Den norske formann sa: «Uansett om loven er riktig eller ikke, oppgjøret har det.»

Man viser bare et tegn inn mot de myndighetene. I en artikkel i januarhefte 1946 holder han at våre myndigheter bør se på de danske myndigheter som skal følges. De er

stærke nok å håndheve reglene, ikke ta standpunkt til om de harmonerer med de alminnelige rettsprinsipper. Han sier videre at vi plikter helt ut å være loyale overfor de påbud som er gitt, selv om en enkelt kan synes at deres berettigelse er tviløst. Det ligger det ikke til oss å bedømme (sic). De regler som gjelder, skal følges.

Her har vi purt og rent ånden hos sjefen fra fangeleiren i Tyskland. Tenk ikke selv. Det er ikke vår sak. Vår sak er å lystre, følge ordren, eller «loven», selv om man skal drepe sin egen mor.

Selv om «loven» etter grunnloven ikke er noen lov, så kommer det ikke saken ved. Da måtte man jo tenke selv.

Og de norske jurister har vært «loyale». De har hittil fått dømt 8150. Det blir 8—9 ganger så mange som i Danmark. Ingen vil vel si, sier Tønsberg Blad, at loven her har vært dårligere enn i Danmark. Det er bare de norske jurister som er — annerledes.

De er mye å si på «oppgjøret» i Danmark, sier direktør Vogt. — Men la oss bare ikke sammenligne det med det norske.

Det er en plikt, sier Vogt, for de som utøver av sakføreryrket å følge disse regler, hvis de strider mot lov, og hvis folkets vel innarbeides rettsbevissthet.

Disse skal ikke bare være loyale mot myndighetene. De skal så vel om den enkeltes

rett, — også mot myndigheten.

—D. v. s. sakføreren skal i sitt yrke og overfor myndighetene — være et fritt individ med selvstendige meninger.

Men hva vil formannens standpunkt gjøre sakføreren til? Jeg har brukt et ord i begynnelsen til denne artikkel. Man kunne fristes til å lage et lignende.

De norske sakførere er nok ikke dummere enn de danske. De skjønner nok like godt som de danske hvordan «tillegget til straffeloven» harmonerer med alminnelige, hevdvunne rettsprinsipper — og med vår grunnlov.

De vet nok også hva de er verdt, de som har ansvaret for denne «loven», og visste de det ikke før, kan kanskje protokollkomiteen være til veiledning.

Nei, det er noe annet det skorter på, noe danske jurister har vist seg å ha — og som de norske altså ikke har.

Men sett at våre norske jurister var like rakryggede som de danske. Hvor mye ulykke ville ikke mange norske hjem være spart for, hvor mange milliarder kroner kunne det ikke ha spart for landet?

En hetsbølge, som bare noen få har ansvaret for, satte rettsikkerheten vår i den alvorligste fare. Her kunne bare junriststanden være nødankeret.

Det er ikke stimulerende for vår nasjonale selvfølelse at Danmark i dette tilfelle — som i så mange andre — er mye bedre utstyrt enn vi. Sondre Sand.